

zullen dit niet begrijpen en een plaatselijke overheid verliest voor jaren alle prestige, omdat zij bij volharding blijkt geeft uitsluitend regie te willen voeren op basis van volstrekt achterhaalde standpunten.

Volledigheidshalve valt in dit verband melding te maken van de stichting Jeroen Bosch Atelier. In 1985 organiseerde het Noordbrabants Museum een expositie van kleuren facsimile's van topkwaliteit – alle werken van Jeroen Bosch op ware grootte –, vervaardigd op aanwijzingen van de Gentse hoogleraar A. Dierick. Tot het begin van de vorige eeuw was het vervaardigen van kopieën bij het ontbreken van originelen heel gewoon. De stichting Jeroen Bosch atelier breidde de collectie uit met steun

van de gemeente voor f 36.000,- tot 40 panelen, exposeerde ze in de Moriaan en later in de Orangerie. Door de vele omzwervingen leden de panelen echter schade, die met nieuw gemeentegeld fraai is hersteld. Acht zijn er te bewonderen in de kelder van 'Invito' aan de Markt. Ook dit initiatief verdient wellicht ondersteuning en continuïteit.

Er is, ten slotte, alle reden om de handen ineen te slaan, een pragmatische regie te voeren, onverkwikkelijkheden uit het verleden achter ons te laten, toe te juichen initiatieven te coördineren en een nieuwe start te maken, die ook voor een verre toekomst blijvend ruime financiële mogelijkheden schept voor kunst en kunstbeleving.

Wat kost iets in 1743?¹

Het is niet altijd eenvoudig om zich een voorstelling te maken van de kosten van het levensonderhoud van mensen van vroeger.

Uit de stadsrekeningen van 's-Hertogenbosch en met name de kwitanties die bewaard zijn gebleven kun je in ieder geval opmaken waar de stad haar geld aan uitgaf. Niet alleen aan grootse

zaken zoals de bestrating van een weg of het uitdiepen van de Dieze, er werd natuurlijk ook geld uitgegeven aan 'gewone' zaken, hoewel.....

Hierbij een extract uit de vele declaraties.

- Albertus de Millevilles verdient als organist van de Grote Kerk (de 'Sint-Jan') en klokkenist van het carillon van het stadhuis 500 gulden per jaar²
- traktement van een stadhuisclerk 150 gulden per jaar (plus emolumenten)
- loon van een metselaarsknecht 12 stuivers per dag
- loon van een timmermansknecht 15 stuivers per dag
- loon van een schildersknecht 16 stuivers per dag
- het onthoofden (voor het stadhuis) van de misdadiger Pieter van Kessel 9 gulden en 4 stuivers
- een doodskest voor de geëxecuteerde 2 gulden en 12 stuivers

enkele prijzen (in oktober):

- 1 pond spek 6 stuivers
- 1 pond boter 4 stuivers en 8 penningen
- 1 pond hamelvlees³ 4 stuivers
- 1 Frans brood 3 stuivers
- 1 tarwebrood 2 stuivers
- 1 spel kaarten 2 stuivers
- een mandje met 12 pijpen 4 stuivers
- 1 pond tabak 2 gulden
- 1 livrei (incl. een hoed met galon en kousen) voor de bedelvoogd⁴ 38 gulden

a.v.

Noten

- 1 Bijlagen jaarrekening 1743, Oud Archief nr. b 115.
- 2 Een gulden is verdeeld in 20 stuivers. Een stuiver telt 16 penningen.
- 3 Een hamel is een gecastreeerde ram. Het vlees vonden mensen lekker, want het stond regelmatig op het menu.
- 4 De bedelvoogd was een ambtenaar die controleerde of bedelaars toestemming hadden om te bedelen. Zo niet dan joeg hij hen de stad uit.

**Dronkenschap baard doodstaan quaad /
Daarom men die het hoest afstaat.**

Een onthoofding kostte nog geen 10 gulden. Een 18e-eeuwse kinderprent.